

روایت رهبری

۱

■ سید یاسر جبرائیلی
■ انتشارات نسیم انقلاب
■ ۶۴۰ صفحه
■ ۵۸ هزار تومان

اثری است که برای نخستین بار از مذاکرات شورای انقلاب و متن مذاکرات اجلاس هیئت خبرگان در سال ۶۴ و اجلاس هیئت خبرگان در سال ۶۸ استفاده می‌شود. همچنین کتاب به بخشی از گفتگوها و مذاکراتی که در کشور پیش از عزل آیت‌الله منتظری جریان داشته نیز می‌پردازد و موضوع جانشینی آیت‌الله خامنه‌ای که برای نخستین بار از سوی امام مطرح شده بود نیز از موارد خواندنی دیگری است که ذکر آن در این اثر رفته است.

فصل صبر

۲

■ حمید بصیرت‌منش
■ موسسه تنظیم و نشر آثار
■ امام خمینی (ره)
■ ۲۳۷ صفحه
■ ۱۲ هزار تومان

کتاب شامل خاطرات خانواده و کادر درمان امام از ایام بیماری و ارتحال ایشان است. حمید انصاری قائم مقام موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی در مقدمه این اثر می‌نویسد: «بینش الهی امام خمینی مرگ نقطه پایان زندگی نیست، بل آغازی است بر حیات جاودانه انسان، مرگ کوچ و رحلت آدمی است از حیات طبیعی به زندگانی ابدی اخروی. از این‌رو جلوه‌هایی که در روزهای پایان عمر طبیعی مردان خدا در رفتار و گفتارشان بروز می‌نماید نمادی است از حقیقت وجودی آنان...»

کارنامه و خاطرات هاشمی‌رفسنجانی

۳

■ سال ۱۳۶۸ - بازسازی و سازندگی
■ علی لاهوتی
■ دفتر نشر معارف انقلاب
■ ۷۸۰ صفحه

آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی یکی از مهم‌ترین شخصیت‌های انقلاب بود که تا واپسین روزهای حیات امام خمینی در کنار ایشان حضور داشت و در خاطرات خود با جزئیات تمام تغییرات احوال و پیشرفت بیماری ایشان تا رحلت را شرح می‌دهد. ایشان همچنین در جریان جلسه مهم مجلس خبرگان برای تعیین رهبر آینده نقشی کلیدی داشت و خاطرات او از آن زمان تصویر جالبی برای مخاطبین امروز تاریخ انقلاب ارائه می‌کند.

تصمیم بزرگ

نگاهی به فاصله رحلت امام و انتخاب آیت‌الله خامنه‌ای براساس کتاب سند انتخاب

پیشنهاد درباره آینده رهبری را در این جلسه، آقای محمدی گیلانی مطرح می‌کند: «صحبت شد که بعد از امام برای رهبری چه باید کرد. پس از مقداری سکوت، آقای محمدی گیلانی به جناب آقای خامنه‌ای گفتند که چرا خود شما نباشید و دو سه جمله هم در تأیید پیشنهاد خود گفتند که متأسفانه در خاطر من مانده است. آقای خامنه‌ای برآشفتند و به آقای محمدی گفتند خواهش می‌کنم دیگر این مطلب را تکرار نفرمایید.» با رد این پیشنهاد از سوی آقای خامنه‌ای، پیشنهادهای بعدی از سوی افراد حاضر در جلسه مطرح می‌شود.

محمد امامی‌کاشانی هم به یاد می‌آورد که آیت‌الله خامنه‌ای از پذیرفتن پیشنهاد رهبری، حتی به عنوان عضویت در شورا، در آن گعده شبانه استنکاف کرده است: امامی‌کاشانی: «آن شبی که ما در منزل حضرت امام بودیم و ایشان در حال احتضار بود و یک ساعت بعد هم رحلت کردند، ایشان (آقای خامنه‌ای) تشریف داشتند و حضرات آقایان مشیکنی و هاشمی‌رفسنجانی و موسوی اردبیلی و دیگر دوستان هم بودند که اجمالاً بحث شد که باید رهبر چند نفر باشند، ولی این بحث خیلی جدی نبود اما چون مسئله خیلی حساس بود مطرح شد، ولی ایشان رغبتی نشان ندادند.»

بعد از رد این پیشنهاد و عدم مطلوبیت دیگر گزینه‌های موجود از نظر شورا، به نظر می‌رسد اقبال به رهبری شورایی بین اعضای این گروه افزایش پیدا کرد. افراد حاضر در این گعده خصوصی، از شاخص‌ترین و اثرگذارترین اعضای خبرگان رهبری بودند که قرار بود صبح فردا، اجلاس هیئت انتخاب رهبری را برگزار کنند. این افراد در حالی درباره تعیین شورای رهبری به اتفاق نظر نسبی رسیده بودند که جمع کثیری از دیگر اعضای مجلس خبرگان که در شهرستان‌ها به سر می‌بردند و در حال عزیمت به تهران بودند

خبرگان رهبری در تهران برگزار شود و برای این منظور نمایندگان را از سراسر کشور برای شرکت در این جلسه فرا بخوانند. تماس‌ها، پیش از اعلام قطعی رحلت امام آغاز شد و قرار بر این بود که علت و موضوع برگزاری، از اعضای مدعو جلسه پنهان بماند.

رایزنی‌های خصوصی

آخرین رایزنی مهم نیروهای انقلاب، پیرامون آینده رهبری در جمهوری اسلامی، ساعتی پیش از رحلت رهبری انقلاب و پس از اقامه نماز مغرب و عشاء به امامت آقای مشیکنی، در بیمارستان جماران انجام شد. تفاوت این رایزنی با گفتگوها و اعلام نظرهایی که تاکنون بیان شد در این است که افراد حاضر در آن، از ادامه حیات امام، کاملاً قطع امید کرده و با درک از این وضعیت و نیز ناتمام ماندن بازنگری قانون اساسی، به مشورت و بیان نظرات خود می‌پرداختند. تا پیش از این، رایزنی‌ها به صورت بیان کمال مطلوب‌ها بیان می‌شد و این احتمال وجود داشت که حیات امام امت تا پایان بازنگری ادامه داشته باشد. سران‌سه قوه، اعضای هیئت رئیسه خبرگان و بعضی اعضای شورای بازنگری قانون اساسی به همراه افرادی مانند صادق خلخالی، کم‌کم از هنگام ظهر به بیمارستان آمده بودند و حالا در این گعده سیاسی حضور داشتند. به روایت آقای امینی، «بعد از نگاه‌های حسرت‌آمیز که در واقع آخرین وداع بود، به اتفاقی دیگر کنار محل بستری امام هدایت شدیم. تا آنجا که به خاطر دارم افراد حاضر عبارت بودند از: آیت‌الله خامنه‌ای، آقای موسوی اردبیلی، آقای علی مشیکنی، آقای هاشمی‌رفسنجانی، آقای شیخ صادق خلخالی. در آن جلسه گفته شد به قراری که پزشکان می‌گویند امیدی به بهبود و سلامت امام نیست، باید برای آینده تصمیم بگیریم.» به روایت موسوی خوئینی‌ها، نخستین

محمد مشکات روزنامه‌نگار

امام خمینی (ره) در شامگاه سیزدهم خرداد ۱۳۶۸، دارفانی را وداع گفت. بیماری سرطان، که خزنده و چراغ خاموش، پیکر امام را تسخیر کرده بود، کار خود را کرد و آخرین معالجات و تدابیر پزشکی هم نتوانست از رحلت بنیانگذار جمهوری اسلامی ممانعت کند. امام از دوم خرداد در بیمارستان جماران بستری شده بود و در همین مدت، یک عمل جراحی سنگین را هم از سر گذرانده بود. در این ایام، اکیداً توصیه می‌کردند که مسئولان دست‌اندرکار، بازنگری قانون اساسی را سرعت بخشند. برای همین هم اعضای شورای بازنگری، عزم‌شان را جزم کرده بودند که این مهم را در سریع‌ترین زمان ممکن به ثمر برسانند و این مواد اصلاحی، در دوران حیات امام، به تصویب او برسد و به همه‌پرسی گذاشته شود. روز سیزدهم خرداد، بخش مهمی از مسئولان درجه اول کشور، خود را برای برگزاری جلسه دیگری از شورای بازنگری آماده می‌کردند. جلسه روز سیزدهم نخستین جلسه‌ای بود که اعضا قصد داشتند روال شتابان‌تری به جلسات بازنگری بدهند؛ جلسه‌ای که هیچ‌گاه برگزار نشد.

با قطع امید پزشکان از ادامه حیات امام، مسئولان کشور حالا باید تصمیمات حساسی را اتخاذ می‌کردند؛ از مکان و چگونگی دفن امام و زمان اعلان خبر رحلت او تا تعیین تکلیف پیرامون رهبری آینده نظام اسلامی. تصمیم اخیر، مستقیماً متوجه خبرگان رهبری بود؛ تصمیمی که این جمع خبره از فقها، اساساً برای اتخاذ آن در روز مبادا به وجود آمده بود. هیئت رئیسه خبرگان تصمیم گرفت که صبح فردا، چهاردهم خرداد، اجلاس هیئت با حضور